

FRANSA'DA SİNEMA DERGİCİLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE POSİTİF DERGİSİ¹

Serhat YETİMOVA²

ÖZ

Fransa'da sinema dergiciliği 100 yılı aşkın şekilde varlığı ile oldukça uzun bir geçmişe sahiptir. Akademik olduğu kadar popüler alanda da birçok derginin Türkiye'dekilerin aksine uzun bir zaman dilimine yayılmış şekilde yayın hayatında oldukları görülmektedir. Güncel dijital kaynakların derlenmesi kapsamında yapılan bu çalışma Fransa'da sinemanın gelişimine zemin teşkil eden alanlar olarak film eleştirmenliği ve sinema dergiciliğinin Fransa'daki sinema endüstrisinin gelişimindeki katkısını anlamaya çalışmaktadır. Türkçe sinema araştırmalarında henüz bir aşama kaydetmemiş olan film eleştirisi ve sinema dergiciliği düşünüldüğünde çalışma ilgili literatürdeki eksikliği gidermek noktasında önemli bir işlev üstlenmektedir. Bu çalışma tarihsel tarama metodunu kullanarak hem Fransız sinema dergiciliği geleneğinin oluşumunu hem de bu gelenek içinde Positif dergisinin konumunu belirlemeye çalışmaktadır. Bu çalışma göstermiştir ki Fransa'da sinema dergiciliğinin gelişiminin arka planında sinematek etkinlikleri kapsamındaki etkinliklerin tabana yayılmasının etkinliği yanında eleştirmenlerin proaktif ve interdisipliner şekilde sanatsal, kültürel, eğitsel ve medyatik etkinliklerin içinde yer almaları bulunmaktadır. Positif dergisi de kurumsal süreklilik bakımından Fransa'nın sinemanın entelektüel tarafına gösterdiği değerin bir işareti konumundadır. Yazarların tipolojilerine ve çalışmalarına bakıldığında gerek akademik gerekse piyasa koşullarında oldukça üretken oldukları ve ayrıca sinema dışından da beslenerek alana değer katmaya çalışan çok yönlü kişiler oldukları tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sinema Dergiciliği, Fransa, Film Eleştirisi, Fransız Sinema Dergileri, Positif

HISTORICAL FLOW OF FRENCH MOVIE JOURNALISM AND THE JOURNAL OF POSITIF

ABSTARCT

France has very long-lasting history about cinema journalism for more than hundred years. On the contrary of Turkish movie press the academic or popular journals in France has long-term productivity period in publishing process. This article written based on current digital resources aims to understand how film criticism and cinema journalism effect to cinema industry of France in historical perspective from past to nowadays. This study has an important role while putting a value into Turkish cinema literature which film criticism and film journalism are not very common subjects to be searched for. This article uses historical scanning method to make clear of a film journal's position which is called Positif within context of film journalism tradition in France. The success of long-lasting film journalism in France is concerned to film activities hold by cinematheques which spread to whole society and also the film critics' features who they are proactive in media, education, cultural and artistic

¹ Bu çalışma "Sinema Dergilerinde Ulusötesi Tartışmalarına Fransa ve Türkiye'den Bir Örnek: Positif ve Altyazı Dergileri Arasında Bir Karşılaştırma" (Danışman: Prof. Dr. Battal Odabaş, 2016, Maltepe Üniversitesi) adlı doktora tezinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

² Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İletişim Fakültesi, serhat.yetimova@adu.edu.tr
ORCID: 0000-0001-5674-0284.

life as an interdisciplinary behaviour. The journal of Positif is an intellectual interest of France in cinema industry with its institutional durability. When it looks at the critics' typology it seems that they are very productive both in academic and commercial markets with their multiphasic personality.

Keywords: Cinema Magazine, France, Film Critique, French Cinema Magazines, Positif

Giriş

Sinema dergiciliği, sinemanın kültürel zenginlik olarak yansıdığı en etkili alanlardan biridir. Avrupa'da sinemanın gelişimine bakıldığında bu kültürel aracın oldukça güçlü bir şekilde geliştiği görülmektedir. Bütün olarak bakıldığında yayıncılıkla birlikte eğitim faaliyetleri, konferans, sergi, atölye ve festival gibi etkinlikler sinemanın yeniden üretildiği mecralar arasında yer alır. Böyle bir kültürel atmosferin gelişmesi sinemanın da gelişmesine aracılık etmektedir. Bu sebeple üst başlıkta sinema dergiciliği ve onun altındaki film eleştirmenliği Fransa'da sinema sanatının kendini yenileyebilmesi ve böylelikle gelişebilmesi adına önemli bir araç olarak görülmektedir. Okul, enstitü, kütüphane ve benzeri araştırma uygulama merkezlerinde sinema alanına ilişkin çok ciddi boyutlarda çalışmalar yürütülmektedir.

Positif gibi 1950'lerden beri düzenli şekilde yayınlanan kurumsal bir sinema dergisinin varlığı Türkiye gibi sinema alanında yeni yeni gelişmeler kaydeden ülkeler açısından bir rol model olarak belirlemektedir. Öyle ki Fransa'da *Positif* dergisinin doğrudan 50 yıllık tarihini konu edinen Nicolas Guerin'nin *Cent Cinéastes D'aujourd'hui - 50 Ans De La Revue Positif* adlı çalışması bir derginin tarihinin incelenmesi açısından iyi bir örnek durumundadır.

Türkiye ile Fransa'daki sinema dergiciliği geleneği karşılaştırıldığında; Fransa'da Türkiye'ye nazaran alana özgü daha özgün çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Sinemanın her bir unsurunun; bunun içinde karakterlerin, yönetmenlerin, kullanılan estetik formların, filmlerin geçtiği şehirlerin, felsefi tartışmaların, endüstrinin, kültürlerin oldukça yoğun biçimde belgesel, sergi, dergi, kitap, tez ve makale türünden araçlarla işlendiği görülmektedir.

Positif dergisinin araştırmaya konu sayıları Galatasaray Üniversitesi'nin kütüphanesinde bulunduğundan ilgili sayılara erişim kolaylıkla sağlanmıştır. Ayrıca

Calindex web sitesinde de *Positif* dergisinin başlangıçtan günümüze tüm sayılarının dijital künyelerine rastlanmıştır. Bu sitede ilgili sayıların künyesine ve yazı başlıklarına ulaşım sağlandığı gibi ilgili yazarın *Positif* dergisinin dışındaki diğer dergilerde kaleme almış olduğu farklı yazı başlıklarına da ulaşmak mümkün olmaktadır.³

Bu çalışma tarihsel tarama tekniğini kullanarak hem söz konusu derginin genel akış içindeki tarihsel gelişimini hem de yazar kadrosunun çalışmalarının derli toplu bir panoramasını sunarak Avrupa sinemasının kültürel gelişimini sinemada her bakımdan öncü bir ülke özelinde; Fransız sinema dergi yayıncılığı bağlamında anlamaya çalışmaktadır.

1. Fransa'da Sinema Dergiciliğinin Tarihsel Gelişimi

Fransa'da film eleştirmenliği ya da sinema dergiciliğinin gelişimi açısından oldukça önemli çalışmaların yürütüldüğü görülmektedir. Sinema eleştirmenliğini doğrudan konu edinen bir çalışma olarak *Michel Ciment: le cinéma en partage*⁴ adlı film çalışması (Sudoc, 2016) bu alandaki ilk karşılaşılan örneklerden biridir.

Kitap çalışmaları arasında ise sinemanın teorik ve sanatsal yönünü ele alan yayınlar göze çarpmaktadır. Bu kitaplara örnek olarak şunlar verilebilir: *La critique de cinema en France*⁵, *La Critique de Cinéma*⁶, *Critique de Cinema a l'epreuve*⁷, *Dictionnaire théorique et critique du cinéma*⁸ *Lire les images de cinéma*⁹, *Précis d'analyse filmique*¹⁰, *Dispositifs critiques: Le documentaire, du cinéma aux arts visuels*¹¹.

³ Calindex. eu adlı sitede sadece *Positif* sinema dergisi değil Fransa'da sinema alanına önemli katkılar yapmış 44 derginin tüm sayıları indekslenmiş halde bulunmuştur. Detaylı bilgi için bkz. <http://calindex.eu/base.php?page=contenu>

⁴ Michel Ciment: Sinema Paylaşımı, Yön: Simone Lainé, 2009

⁵ Michel Ciment, Fransa'da sinema eleştirmenliği, 1997

⁶ Jean-Michel Frodon, Sinema Eleştirisi, 2008

⁷ Gilles Lyon-Caen, Test Edilen Sinema Eleştirmenliği, 2014

⁸ Jacques Aumont ve Michel Marie, Sinema Teori ve Eleştirisi Sözlüğü, 2008

⁹ Jullier Laurent ve Michel Marie, Sinema Görsellerini Okumak, 2012

¹⁰ Anne Goliot-Lété ve Francis Vanoye, Belirgin Film Analizi, 2015

¹¹ Aline Caillet, Eleştiri Araçları, Bir Görsel Sanat Olarak Belgesel, 2014

Sinema dergisi koleksiyoncusu Jean-Luc Gaignepain, Fransa'daki sinema dergiciliğinin 1900'lü yılların başına dek uzandığını bildirmektedir. İlk örnekleri arasında fotoğraf ve sinema dünyasının profesyonellerine yönelik olarak 1897 Eylülünde Leon Guomont tarafından çıkarılan *La Mise au Point* adında aylık bir derginin yayınlandığı görülmektedir. Fotoğraf ve sinematografiye ilişkin teknik gelişmeleri haber veren bu dergi 1905'te *Bulletin Photographique et Cinématographique* adını almıştır. 1912 yılına gelindiğinde *Pathé-Journal* adında bir diğer dergi daha yayın hayatına katılmış ve Pathé yapım şirketi hakkındaki yeni gelişmeleri sinemaseverlere haber vermeye başlamıştır. Bu dergilere ilaveten Bousquet ve Emmanuelle (1990) sinema sektörünün estetik ve endüstriyel zorluklarına işaret eden bir dizi gazete ve derginin daha yayın hayatındaki varlığına işaret etmektedir. Bunlar arasında *L'industriel Forain*, *L'Argus Phono Cinéma*, *Phono Ciné Revue*, *Annuaire International Du Commerce et De L'industrie Photographiques Et Cinématographiques* ve *Cinéma Revue* ilk bakışta fark edilenlerdir. O yıllarda çıkan dergilerden olan ve avukat Edmond Benoit-Levy (Francis Mair lakabıyla) yönetimindeki *Phono-ciné-gazette* (1905-1909) ise sinema endüstrisinin ekonomik ve hukuksal sorunlarına eğilmiş bir dergi olup, 1908'den itibaren yayın hayatına *Ciné-Journal* olarak devam etmiştir. Georges Dureau editörlüğünde çıkan bu dergi 1908-1938 yılları arasında film dünyasının profesyonelleri ile yapımcılarını bir araya getirmiştir. Christian Bosséno (1979) aynı yıllarda *Filma* (1908-1936) adlı bir dergide André Millo'unun resimli film tanıtımları yapmaya başladığını da belirtmektedir. 1908'den başlamak üzere dergiler yanında *L'Illustration*, *Le Figaro* ve *Paris-Midi* adlı gazeteler de köşelerinde sinemaya yer vererek sinema dünyasında olup bitenleri okuyucularına aktarmaya başlamıştır (Revue de Cinema, 2013).

1910'lu yıllarda yayın hayatına başlayan *Courrier Cinématographique* (1911-1937) ilk yıllarında yapımcı ve yönetmenlere yönelik sektöre ilişkin gelişmeleri aktarıyorken 1930'lu yıllarda Ulusal Sinema İşletmecileri Sendikası (Syndicat National de l'Exploitation Cinématographique)'nın yayın organı haline gelecektir.

Aynı yıllarda çıkan *Cinéma- Revue* (1911-1914) ile *Revue scientifique et technique de l'industrie cinématographique et des industries qui s'y rattachent*¹² adlı dergilerin sinema dünyasının teknolojik gelişimine dair haberleri paylaştığı da görülmektedir (Revue de Cinema, 2013).

Valérie Lacagne, 1940'lı yıllarla birlikte Fransız sinema izleyicisinin sinema ile entelektüel kültür arasında ilişki kurmaya başladığını haber vermektedir. 1946'dan itibaren ortaya çıkmaya başlayan sinema kulüpleri (ciné-clubs) etrafında toplanan ve sinemaya dair teknik bilgi ile sanatı birleştirmeye amaçlayan bu “sinema-guruları” (cinéphilie) “sanat ve deneme” başlığı altında film eleştirileri kaleme almaya başlayacak (Lacagne, 2003), böylelikle Fransa'da eleştiri yazını önemli bir aşama kaydedecektir.

Bu hareketten kısa bir süre sonra Roger Leenhardt, André Bazin, Alexandre Astruc ve François Truffaut gibi Fransız sinemasının önde gelen yönetmen/yazarları *La Revue du Cinéma*, *Les Cahiers du Cinéma* (1951) ve *Positif* (1952) gibi dergilerde sinema eleştirileri kaleme almaya başlayacak ve sinemanın kültürel bir olgu olduğunu vurgulayacaklardır. 1951 yılında André Bazin, Jacques Doniol-Valcroze, Joseph-Marie Lo Duca ve Léonide Keigel tarafından yayın hayatına çıkan *Les Cahiers du Cinéma* (Sinema Defterleri) adlı dergide ise François Truffaut¹³ *Une certaine tendance du cinéma français* (Fransız sinemasına belli bir bakış, 1954) başlıklı hararetli bir yazı ile psikolojik gerçekçiliğe değinmiş, edebi uyarılama özentisi ile senaryo takıntısına karşı bir başkaldırı içerisine girmiştir (Lacagne, 2003).

1950'li yıllar sinema dünyasında Bazin'li yıllar olmuştur. Sol görüşte olan bir Hristiyan birliği gibi faaliyet gösteren sinema tutkunları Bazin'in etrafında toplanmışlardır. Aralarında François Truffaut, Jean-Luc Godard, Eric Rohmer, Jacques Rivette, Claude Chabrol gibi yazar-yönetmenlerin yer aldığı eleştirmenler bu

¹² Sinema ve Birbirine Bağlı Endüstrilerin Bilim-Teknik Dergileri

¹³ Apolitik, endüstriden bağımsız ve geleneksel kalıplardan uzak yönetmen sineması olarak “Yeni Dalga” (Nouvelle Vague) hareketi, Henry Deutschmeister ve Georges de Beauregard gibi yapımcıların bu geleneği sahiplenen yönetmenleri koruması ile önemli bir gelişme kaydetse de diğer taraftan politik duruştan uzak oluşları bağlamında Cezayir savaşındaki apolitik tutumları eleştirilerin hedefi haline gelmelerinde önemli bir neden olacaktır. (Lacagne, 2003).

dönemde sinemada öncü bir hareketin temsilcileri de olmuştur. Diğer taraftan eş zamanlı bir diğer sinefil grubu da Lyon merkezli olarak Bernard Chadere etrafında toplanarak *Positif* dergisini kurmaya hazırlanıyordu. Bu hareket “komünist olmayan ama solcu bir hareket olarak” ön plana çıkarken estetik görüşleri bakımından da sürrealist bir çizgiyi benimseyecektir (Frodon, 2008: 55).

1950’li yıllar Fransa’ında sinema kültürünün bu denli gelişmesinde *Cahiers* ve *Positif* gibi dergilerin yürüttüğü yazınsal faaliyetler yanında komünist partiye yakın sinema kulüpleri federasyonu (Fédération Française des Ciné-Clubs) ve onların aylık çıkardıkları *Cinéma 55* adlı yayın organı, Travail et Culture (iş ve kültür) veya Peuple et Culture (insanlar ve kültür) gibi dayanışma grupları ile birlikte sinematek, festival gibi diğer organizasyonların da öncü birer rol üstlenmiş oldukları görülmektedir¹⁴ (Frodon, 2008: 55).

Cahiers du Cinema dergisi ile Andre Bazin’in film eleştirisi alanına katkıları film eleştirisinin tarihsel gelişiminde bir dönüm noktası olma özelliği taşır. Bu dönemle birlikte film eleştirisi artık bir edebiyat eleştirisi gibi görülmeye başlanmıştır. Bunun daha bir ileri bir aşaması olarak Fransa’da 1960’larda Sorbonne Üniversitesi’nden bazı profesörler filmi akademik ortama taşıyacaktı. Estetik bilimci Etienne Souriau’nim öncülüğünde kurulan Institut de Filmologie (Film Araştırmaları Merkezi) ve onun yayın organı olan *La Revue Internationale de Filmologie* (Uluslararası Film Araştırmaları Dergisi) sinemanın akademik ortamda bilimsel bir araştırma alanı olarak ele alınmasına aracılık etmiştir. Bu dergide kalem oynatan akademisyenler görüntü algılaması, psikoloji, sinema sosyolojisi, film üretiminin ekonomik kapsamı ve deneyim fenomenolojisi gibi konularda makaleler kaleme almıştır. *Le Monde* dergisinin 13 Ocak 1972 tarihli sayısında film eleştirmeni ve

¹⁴ 1950'lerden sonra Fransız sinema dergiciliği oldukça gelişmiştir. Aralarında *L'Avant-Scène Cinéma* (1961-...), *Bref* (1989-....), *Les Cahiers de la Cinémathèque* (1971-2008), *CiNéMAS* (1990-2003), *Cinématographe* (1973-1987) *Contre-Champ* (1961-1963), *L'écran Fantastique* (1970-1994), *L'Ecran Français* (1945-1952), *Image et Son : La Revue du Cinéma* (1946-1998), *Jeune Cinéma* (1964-....), , *Positif* (1952-....), *Travelling* (1963-1980), *VO* (1964-1995), *Zeuxis* (2000-2007)'nın yer aldığı bir çok uzun soluklu dergi Fransa'da sinemanın kültürel gelişiminde önemli bir katkı üstelenmiştir (BnF, 2015; Calenge, 2015).

sinema tarihçisi olup eğitimle doğrudan ilişkisi olmayan bazı kişilerin Paris'te ve taşra kolejlerinde ders vermeye başladıklarından bahsedilmektedir. Eberwein (1979)'e göre bu dönemde¹⁵ film eleştirisi artık bir edebiyat eleştirisi olarak kabul edilmeye adaydır. Filmlerin birer "sözcük" gibi algılanıp antropolojik ve lengüistik özellikleri bakımından analiz edilmeye başlanması filmlerin de disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmasını; kültürel özelliklerinin vurgulanmasını gerekli kılmıştır (Özden, 2004: 44-49, 109).

1960'lı yıllar, "68 olayları" bağlamında Henri Langlois'nın dönemin kültür bakanı André Malraux tarafından görevden alınmasının sonucunda bir dizi ateşli protestoların varlığına tanık olan yıllardır. Bu protestoların organize şekilde ilerlemesinde *Cahiers du Cinema* dergisinin önemli bir rol üstlendiği görülmektedir. Bu gelişmeler karşısında sinema eleştirmenliği kendisini eyleme dökmüştür. Diğer taraftan *Cinethique* ve *Tel Quel* dergisi etrafında (Jean-Paul Fargier ve Gerard Leblanc) önemli tartışmaların sürdüğü özellikle Althusser gibi Marksist teorisyenlerin sinema yazınına yaptığı katkılar görülmektedir. Fakat bir süre sonra Comolli, Narboni, Jean-Pierre Oudard, Pascal Bonitzer ve Pascal Kané gibi yazarların faaliyetleri aşırı akademik yazın kültürü zemininde Amerikan sinemasını incelemeye yönelecek ve alan yazın sinemadan kopmaya başlayacaktır. Yine de bu yıllar Godard, Jean-Marie Straub, Costa-Gavras, Yves Boisset, Alain Cornau, Bertrand Tavernier, Francis Girord, Michel Ciment gibi isimlerin keskin politik ve ideolojik bir tutum içinde sinema eleştirmenliği yaptığı yıllardır. 1970'lerin sonuna gelindiğinde ise Fellini, Tarkovski, Fassbinder, Kurosawa gibi dünya sinemasının önemli yönetmenleriyle tanışıldığı; Latin Amerika ile Arap sinemasının gelişmeye başladığı, diğer yandan Coppola, Scorsese, Cimino, Schrader, Millius ve De Palma gibi yönetmenlerle yeni bir Hollywood sinemasının doğduğu yıllardır.

¹⁵ 1960'larla birlikte sinemanın artık sosyal bağlamı içinde değerlendirilmesine önem verilir. 1970'li yıllarda University of Kent at Catenbury'da Akademik Film adlı bir bölüm kurulur. Michael Grant kurucularından biridir. Grant, Hollywood tipi üretim sistemi üzerine yoğunlaştığından ve o dönemde egemen olan Athusser, Lacan ve Barthes'in yaklaşımları ile film çözümlemesi yapıldığından bahsetmektedir. Bu dönemde İngiltere'den Screen dergisi bu anlayışla film eleştirisine önemli katkılar sağlar. Amerika'da ise eleştirel yazılar *New Republic*, *The Nation*, *Old Life*, *Exceptional Photoplays*, *Esquire*, *The New York Post*, *New York Times* gibi gazetelerde yayımlanmaya devam eder. Bu dönemde filmler artık tarihsel, toplumsal, ideolojik, sosyolojik ve psikolojik araştırmaların nesnesi durumundadır (Özden, 2004: 44-49, 109).

Cinematographe ve *CinemAction* (1979, Guy Hennebelle) gibi bu dönemin öne çıkan dergileri bu gelişmelere tanıklık etmiş; sinema yazını adına zengin bir sunuma sahip olmuşlardır (Frodon, 2008: 61-64).

Fransız sinema eleştirmenliğinin 1980'li yıllarında ise Serge *Liberation* gazetesinin sinema eklerini, Jack Lang ile Gilles Deluze'un üzerine (Cinéma 1 L'Image-mouvement, 1983 ve Cinéma 2 L'Image-temps) aldığı çalışmaları görmeye başlarız. 1984'te Olivier Assayas ile Charles "Made in Hong Kong" adlı özel bir sayı ile Asya sineması üzerine eğildiğini, korku ve fantastik sinema üzerine ise *Starfix*, *L'Ecran Fantastique*, *Sueurs Froides*, *Mad Movies*, *Science Fiction Magazine* gibi dergilerin ilgi gösterdiğini, animasyon sanatı üzerine *AnimLand*'ın odaklandığını ayrıca *HK*, *Kumite*, *Asia Pulp* gibi kimi dergilerin de Asya sinemasıyla ilgilendiğini özellikle belirtmek gerekir. 1990'lara gelindiğinde artık Sergey Daney *Liberation*'dan ayrılmış ve *Trafic* (1992) adlı dergiyi çıkarmaya başlamıştır. Dönemin diğer dergi ve gazeteleri arasında yer alan *Vertigo*, *La Lettre du Cinema*, *Balthazar*, *Simulacres*, *Liberation*, *Le Monde*, *Les Inrockuptibles*, *Cahiers du Cinema* ve *Telerama* ise İran, Tayland, Çin, Rus sineması gibi Hollywood'a alternatifler dünyalara; ayrıca yeni Avrupa sinemasına dair derinlemesine bir araştırmaya girişmiştir. 2000'lerle birlikte ise gelişen telekomünikasyon imkânlarına paralel biçimde eleştiri mecralarının de değiştiğini görmekteyiz. Bloglar, internet siteleri ve televizyon programları gibi araçlar eleştirinin yaygınlaşmaya başlamasına, çeşitlenmesine zemin oluşturmuştur. Görüntü, ses, bilgi ve algı trafiğinin bunca yoğun şekilde seyrettiği küresel bir dünyada bütünlükçü bir bakış elde etmek adına sinema eleştirmenliğinin de öneminin arttığı görülmektedir. Fransız basınının dünya sinemasını çok sayıda dergi ile takip etmesi buna kanıt oluşturur niteliktedir (Frodon, 2008, s.64-67).

2. Lumière Film Enstitüsü (Institut Lumière) ve Positif Dergisi

Positif dergisi Lumière Film Enstitüsü'nün himayesinde Actes-Sud yayınları tarafından çıkarılan bir dergidir. *Positif* dergisinin yayın politikasının nasıl bir gidişat

içinde olduğunu anlamak için öncelikle Lumière Film Enstitüsü'nün yapısına ve faaliyetlerine bakmak gerekir.

Lumière Film Enstitüsü'nün içinde bulunduğu yerleşke dört ana bölümden oluşan ve kamusal alan şeklinde tasarlanmış bir yapı özelliği göstermektedir. Bunlar, *La Villa Lumière* (Lumière Evi), *Le Hangar du Premier-Film* (Sinema Tarihinin İlk Filmin Çekildiği Hangar), *Le Mur des Cinéastes* (Sinema Yıldızlarının Duvarı ve Festivallerde Geçit Töreni Yapılan Yol) ve *Le Jardin* (Bahçe) adlı mekânlardır. *Bahçe* tüm halka açık bir mekân konumundayken *Sinema Yıldızları Yolu* ise Lumière Film Enstitüsü'nü ziyaret etmiş, buradaki etkinliklere katılmış sinema dünyasının ünlü isimlerinin yazılı olduğu bir mekân özelliği göstermektedir (Lumière, 2015).

Enstitünün bugün kullandığı bina olan *Lumière Evi* (Villa Lumière) 1899 yılında Antoine Lumière tarafından inşa ettirilmiştir. 1967 yılında Lumière'in - dolayısıyla Société Lumière'in- varisleri tarafından Ilford Photo (Lumière & Ciba) grubuna satılan bina 1976 yılına kadar bu grubun elinde kalmıştır. Evin bulunduğu bölge Saint-Priest'e bağlanınca da Lyon Belediyesi eve sahiplik yapmaya başlayacaktır. 1978'de yenileme (renovasyon) çalışmaları sonrası Ulusal Fotoğraf Vakfı (Fondation Nationale de la Photographie) tarafından el değiştiren bu ev, 1982'de bugünkü adıyla bilinen Lumière Film Enstitüsü (Institut Lumière) adını almıştır. Doktor Paul Genard'ın kurduğu Lumière Müzesi, Lumiere Kardeşler'in hem restore edilmiş filmlerini göstererek hem de döneme damgasını vurmuş ilk sinema araç-gereçlerini sergileyerek sinemanın kültürel bir alan olarak gelişimine katkı sağlamaktadır. Ayrıca *La Sortie de l'Usine Lumière* (Lumiere Fabrikasından Çıkış) adlı ilk Lumiere filminin çekildiği hangar da müzenin ziyarete açık mekânları arasında yer almaktadır (Lumière, 2015; Wikipedia, 2015).

Enstitünün *İlk Film Hangarı* adıyla (Le Hangar du Premier-Film) kullanılan bölümü günümüzde sinema tarihine damgasını vurmuş filmler ile nadir bulunan yapımların ve çeşitli anma gecelerinin (retrospective) sinemaseverlerce kutlandığı bir mekân konumundadır. Konferans, toplanma, akşam yemeği ve kokteyl gibi özel amaçlara yönelik kullanımlar için de kiralanabilen enstitü, her şekilde halka açık bir mekân özelliği göstermektedir (Lumière, 2015; Lyon, 2015).

Gösterim ve yayın merkezi olarak konuşlanan enstitü, sinemanın kültürel biçimde yayılması bağlamında başlıca üç görev üstlenmektedir. Bunlar sinema tarihine katkı sağlamış Lumière filmlerini göstermek, ilk sinema araç-gereçlerini sergilemek, diğer bir yandan da bu alana ilişkin kitap ve görselleri korumak başlıca misyonudur. Enstitünün sinemanın kültürel ve eğitsel bakımdan Fransız toplumundaki entelektüel gelişime katkı sağlaması için film gösterimleri, sergiler, yayın ve eğitim gibi bir dizi faaliyet içinde olduğu görülmektedir. Ayrıca merkezi Paris'te olup Lyon'da CNP Bellecour et Terreaux (Cinéma National Populaire) adıyla bilinen anonim bir iştirak olarak 55 yıldır Fransa'da faal olan bir sinema işletmesinin Lyon ayağını Lumière Film Enstitüsü yürütmektedir. CNP, Fransa'da sinema kültürünün gelişmesi için sinemanın topluma cazip ekonomik koşullarla yayılmasını amaçlayan; bu alanda çeşitli gösterimler, söyleşi ve kültürel etkinlikler yapan bir işletme olarak bilinmektedir (Societe, 2015; Studiocine, 2015; Lyon, 2015).

Lumière Film Enstitüsü, kültürel ve eğitsel faaliyetlerle özellikle ilkokul, kolej ve lise öğrencilerinin sinemaya olan ilgilerini yaratıcı biçimde arttırmayı amaçlamaktadır. Ücreti tarifesi 2 ile 10 avro arasında değişen bu aktivitelerden öne çıkanlar arasında şunlar görülmektedir (Lumiere, 2015):

- a) **Rehberli Gezi** (Visite Guidée): Rehberli turlarla sinemanın keşfedildiği şehirde (Lyon) tarihsel bir yolculuk fırsatı sunmaktadır.
- b) **Dijital Rehberli Gezi** (Visite Audioguidée): Dileyenler için Fransızca, dileyenler için Almanca, İtalyanca ve İspanyolca dijital rehberlik hizmeti verilmektedir.
- c) **Monplaisir Mahallesi Gezisi** (Visite du Quartier Monplaisir): Lumière'lerin yaşadığı 19. ve 20. yüzyılın Fransa'sına damga vuran bir şehrin sosyo-ekonomik ve kültürel tarihine ilişkin gezi aktivitesidir.
- d) **Sinema Öncesi Dönemin Canlandırılması** (Animation Pré-cinéma): Sinemanın ilk yıllarında canlandırma sanatının nasıl yapıldığını ve bu amaçla hangi araç-gereçlerin; tekniklerin kullanıldığını sinemaseverlerle uygulamalı şekilde paylaşan etkinliktir.

- e) **Sinemanın Sırlarının Canlandırılması** (Animation Secrets du Cinéma): Sinemanın nasıl bir sahneleme, plan, sekans teknikleri kullandığı, duyguların nasıl teknik bir planlama ile izleyiciye aktarıldığı gösterilmektedir.
- f) **Video Yapım Atölyesi** (Atelier d'Initiation à la Pratique Video): Öğrenciler isterlerse yönetmen koltuğuna oturabildikleri gibi diğer teknik konularda da birebir deneyim sahibi olabilmektedir.
- g) **Film Müzikleri Canlandırması** (Animation Musiques de Films): Sinemada film müziklerinin nasıl yapıldığına, nelerle uyumluluk göstermesi gerektiğine ve teknik bakımdan nasıl bir donanım içinde olduğuna dair paylaşımların yapıldığı etkinliktir.
- h) **Çizgi Film Canlandırması** (Animation Bande Dessinée): Sine-konferans şeklinde planlanan bu etkinlikte ise katılımcılar çizgi film sanatına ilişkin kuramsal ve uygulama alanlarına dair birçok ilginç sunumu bulabilmektedir.
- i) **Klasik Sinema Atölyesi** (Atelier du Burlesque): Méliès, Chaplin, Laurel ve Hardy, Buster Keaton, Harold Lloyd, Jerry Lewis gibi sinema tarihine damgasını vurmuş yönetmenlerin filmlerinin yorumcu eşliğinde izlendiği bir etkinliktir.

Positif dergisi 1952 yılında bir L'Ecole Normale Supérieure adlı okulda Bernard Chardere ve üç arkadaşı tarafından yayınlanmaya başlamıştır. Dergi, üniversite çevresinde kendilerini “sinefil” (cinéphile) olarak adlandıran öğrenciler tarafından çıkarılmaya başlanmıştır. İlk dokuz sayısı her hangi bir kurumsal destek görmeden çıksa da dergi belli aralıklarla çıkmaya devam etmiştir.¹⁶ *Positif*, doğduğu yıllarda kendisiyle eş zamanlı çıkmakta olan *Cahiers du Cinema* dergisine oranla dilinde daha politik ve sol; genel yaklaşımında da daha belirgin ve anlaşılır bir ifade tarzı benimsemiştir (Revue de Cinema, 2013).

1950'lilerin soğuk savaş ortamı ve Cezayir savaşına bağlı bir gerilim ortamında *Cahiers du Cinema* ve *Positif* dergileri de kendi aralarında bir savaş yaşamıştır. Estetiği politikaya tercih eden duruşuyla eleştirileri üzerine çeken

¹⁶ Sadece 6-9. sayılar Editions de Minuit tarafından çıkarılmıştır.

Cahiers ile *Positif* dergileri arasındaki bu mücadele 1980'lere kadar yoğun biçimde devam etmiş, 1980'lerden sonra da yüzeysel bir hal almıştır. *Positif* dergisinin duruşu bu süreçte daha betimsel bir nitelik içermiştir. Film içerikleri onlar hakkında detaylı bilgiler ile eleştiri konusu *Positif*'de daha baskınken *Cahiers* ise daha çok sinema macerasına, onu keşfe ve sinema pratiğine yönelik bir duruş sergilemiştir (Frodon, 2008: 55).

Positif dergisi, kuruluşundan bir yıl sonra 1953'te *Sequences* adlı bir dergiyi de bünyesine katarak yoluna devam etmiştir. 1954 yazında derginin kurucusu Chardere, askerlik görevi için dergideki rolüne ara verdiği için dergi Paris'e taşınmış ve önce Fasquelle ardından 1959'da Editions du Terrain Vague yayınevi bünyesinde çıkmaya devam etmiştir. 1974 yılına gelindiğinde Editions du Terrain Vague tasfiye olduğundan dergi, Kesselring tarafından satın alınmış (daha sonra Les Editions Opta) ve bir format değişikliğine giderek çıkarılmaya devam etmiştir. 1991 Mayıs'ında derginin Les Editions POL adlı yayıncı şirketinin sahipliğine geçerek yoluna devam etmiş olduğu bilinirken 2006'da tekrar bir değişiklik ile Scope Editions tarafından çıkarılmaya başlandığı görülmüştür. Böylelikle dergi, bir basın topluluğu tarafından çıkarılmayan tek dergi olma unvanını sürdürmüştür; sahip olduğu mali bağımsızlık derginin içerik üretiminde özgür bir biçimde hareket etmesine de zemin hazırlamıştır. Dergi¹⁷, 2011'in Eylül ayından itibaren Actes-Sud (Arles) yayınları ve Lumière Film Enstitüsü'nün (L'Institut Louis Lumière) ortaklığında yayıncı hayatına devam etme kararı almıştır (Revue de Cinema, 2013).

2011 yılından itibaren derginin sahipliğini alan Actes-Sud (2014) yayınları ise derginin yürüttüğü yayıncı politikasını “sanatsal merak, tarihsel bilgi ışığında eleştirel ve bağımsız analiz, piyasanın reklam içerikli üretimine karşı geliştirilen güçlü bir eleştirel söylem ve kültürel sorgulama” şeklinde özetlemektedir. Dergi,

¹⁷ 2002 yılında kuruluşunun 50. yılını kutlayan (Antoine de Baecque, 2002) Positif dergisi Museum of Modern Art of New York, National Film Theatre of London, Cinémathèque Royale de Belgique, İsviçre, İspanya ve Portekiz sinemateklerinde, Forum Des Images a la Cinémathèque Française (Fransız Sinemateği Fotoğraf Sergisi), Cannes ve Venedik Film Festivali gibi dünya çapında etkinliklerde anılmıştır (Revue de Cinema, 2014).

coğrafi, etik ve yerel uyumsuzlukların bulunduğunu doğrulasa da kendisini kozmopolit kültürün temsilcisi olarak konumlandıran bir yaklaşım içinde olduğunu belirtmektedir.

Dergi, günümüzde dergiciliğinin zaplama ile eş anlama hale gelen popüler ve finansal içeriklerle dolu olduğunu itiraf ederken diğer taraftan derinlikli bir bakışın geliştiğine de dikkat çekmektedir. Enformasyon patlamasının ve dolayısıyla kaosu yaşadığı günümüzde eleştirel bakışa olan ihtiyacı hatırlatan dergi okura kazandırdığı derinlik ve bütünlük erdemlerinin önemini de vurgulamaktadır (Acde Sud, 2014).

3. Positif Dergisi Yazarlarının Çalışmaları ve Karakteristik Özellikleri

Positif dergisi deyince ilk akla gelen isim Fransa'da sinema eleştirisi alanında en önde gelen isimlerden biri olan Michel Ciment'dir. 1938 Paris doğumlu olan Ciment, Paris VII Üniversitesi'nde Amerikan medeniyeti üzerine doçent unvanıyla dersler verirken diğer yandan *Positif* başta olmak üzere çeşitli dergilerde¹⁸ film eleştirmenliği, gazetecilik ve radyo programcılığı yapmaktadır. Ciment, 1993-1997 yılları arasında Sinema Eleştirmenleri Sendikası¹⁹, 1999-2001 yılları arasında hem FIPRESCI²⁰ hem UNESCO Uluslararası Sinema ve Medya Konseyi²¹ başkan yardımcılığı, 2001-2004 yılları arasında FIPRESCI başkanlığı, 2005 yılında FIPRESCI onur üyeliği, 2012-2013 yılında da Ulusal Sinema Merkezi (CNC²²)'nde Film Restorasyon Komitesi²³ üyeliği gibi birçok önemli görevlerde bulunmuştur. Sinema alanında ayrıca sergi veya festival jüriliği, konferans ve eğitim etkinliği gibi

¹⁸ Ciment'in *Positif* dışında birçok yayın kuruluşunda etkin bir yazarlık uğraşısı içinde olduğu görülmektedir. Katkıda bulunduğu gazete ve dergiler arasında *Le Monde*, *Le Matin*, *Le Point*, *L'Express*, *L'Événement Du Jeudi*, *Le Nouvel Observateur*, *La Quinzaine Littéraire*, *Le Magazine Littéraire*, *La Revue Du Cinéma* Yer Alan Ciment, *L'Avant-Scène Cinéma*, *Les Cahiers De l'Herne*, *Sight And Sound*, *American Film*, *Film Comment*, *The Guardian*, *Dirigido Por*, *Nuestro Cine*, *Ombre Rosse*, *La Fiera Leteraria*, *Filmkultura*, *Film Vilag*, *Neu Zürcherzeitung*, *Chronique Hebdomadaire Dans Globe* (1993-1994) yer almaktadır (Seguin, 2015).

¹⁹ Syndicat Français de la Critique de Cinéma

²⁰Uluslararası Sinema Yazarları Federasyonu-Fédération internationale de la Presse Cinématographique

²¹ Conseil international du cinéma et de la télévision

²² Centre national du cinéma et de l'image animée

²³ Membre de la commission de l'aide à la restauration de film du patrimoine

birçok faaliyet içinde de bulunmuş olan Ciment, sanat ve edebiyat alanlarına katkılarından dolayı “Chevalier de la Légion d’honneur” (Fransız Şeref Madalyası), “Chevalier de l’ordre national du Mérite” (Ulusal Liyakat Şövalyesi Nişanı) ve “Officier dans l’ordre des Arts et des Lettres” (Edebiyat ve Sanat Şövalyesi Liyakat Nişanı) unvanlarıyla ödüllendirilmiştir (Seguin, 2015).

Oldukça çok sayıda yayını, medya programı ve bilimsel aktivitesi bulunan Ciment'in kitapları arasında *Les Conquérants D'un Nouveau Monde, Essais sur Le Cinéma Américain* (Yenidünyanın Keşfi, Amerikan Sineması Üzerine Denemeler 1981), *Erich von Stroheim, Anthologie du cinéma* (Erich von Stroheim, Sinema Antalojisi, 1967) *Kubrick* (1999), *Passeport pour Hollywood, Entretiens avec Wilder, Huston, Mankiewicz, Polanski, Forman, Wenders* (Hollywood Pasaportu, Wilder, Huston, Mankiewicz, Polanski, Forman, Wenders ile röportajlar, 1992) *Kazan-Losey*, (Röportajlar, 2009) *Petite Encyclopédie du Cinéma* (Jean-Claude Loiseau et Joël Magny ile birlikte Küçük Sinema Ansiklopedisi), *Paris* (1998) *La Critique de Cinéma en France* (Jacques Zimmer ile birlikte, Fransa'da Sinema Eleştirmenliği, Tarih-Antoloji-Sözlük, 1997), *Hollywood 1927-1941* (Alain Masson yönetiminde Hollywood'un Tarihi: 1927-1941, 1992) yer almaktadır (Seguin, 2015).

1980'li yıllarda yönetmenlikle ilgilendiği de görülen Ciment'in yönetmenlik deneyiminde bulunduğu filmler arasında ise *Portrait of a 65 % Perfect Man: Billy Wilder* (Annie Tresgotile birlikte, 1980, 55 dak.); *Elia Kazan, An Outsider* (Annie Tresgot ile birlikte, 1982, 57 dak.) *All about Mankiewicz* (Luc Béraud ile birlikte, 1983, 115 dak.); *Francesco Rosi: Chronique d'un Film Annoncé* (Christine Lipinska ile birlikte, 1987, 57 dak.); « *Il était une... fois Orange Mécanique* (Antoine de Gaudemar ile birlikte, 2011) yer almaktadır (Seguin, 2015).

Jüri üyeliğine 1976 yılında Berlin Film festivali ile başlayan Ciment, günümüze kadar birçok uluslararası festivalde jüri üyelikleri üstlenmiştir. Bunlar arasında İstanbul ve Chicago (1986), Singapur et Venise (2001), Suisse- et Sao Paulo (2010), Shangai -Chine- (2013), Caméra d'or: Cannes, 1987, FIPRESCI: Cannes, Venedik, Locarno, Londra, Taormina, Fontainebleau (2013) dikkat çekmektedir.

Positif dergisi eleştirmenleri arasında Ciment gibi televizyon ve yazın dünyası ile jüri üyelikleri gibi alanlarda faal olanlardan biri de Nicolas Bauche'tur. Bauche, televizyon gazeteciliği alanında faaliyetlerini sürdürmekte; ayrıca yaratıcı tanıtımlarla da ilgilenmekte; çeşitli kurumlarda sinema üzerine dersler vermektedir. Bauche, 2010 Locarno Uluslararası Filme Festivali ile 2011 Montreal Dünya Film Festivalinde jüri üyelikleri yapmıştır. 2006-2009 yılları arasında ise sinema ve belgesel üzerine haftalık bir yayın organı olan *Science Humaine*'de köşe yazarlığı yapmış ve sinema ile sosyal bilimlerin ilişkisini incelemiştir. Amand Colin 64 Millièmes, La Grande Librairie ve Cinémas gibi yayın yayınevlerinin yazarları arasında yer alan Bauche, *Park-Climax*, *Rue 89*, *A Prime Group*, *Le Monde des Religions* adlı dergilerde sinema ve sanat üzerine yazarlık faaliyetlerinin yanı sıra France 5 ve France 2 adlı televizyon kanallarında uzunca bir süredir sinema programları gerçekleştirmektedir (Bauche, 2015).

Positif dergisinin editörlerinden olan Grégory Valens²⁴ ise bir dönem Uluslararası Sinema Yazarları Federasyonu (FIPRESCI)'nin de başkan yardımcılığı görevini yürütmüştür. 1999'dan beri üniversitede sinema tarihi (Talents, 2014) dersleri veren Valens birçok uluslararası film festivalinde²⁵ jüri üyeliklerinde de bulunmuştur (Fipresci, 2015).

Fabien Baumann (d.1970) ise 2002 yılından beri uzunca bir süredir *Positif* dergisinde eleştiri kaleme alan yazarlardandır. *Le Nouvel Economiste*, *FHM*, *See Magazine* gibi dergilerde de yazan Baumann, *Positif* dergisinde dünya savaşları,

²⁴ İngiliz film enstitüsü dergisi *Sight and Sound*'un Valens ile yaptığı bir ankette Valens'in sinema aşkında *Annie Hall* (1977, Woody Allen), *A Difficult Life* (Zor Hayat, 1961, Dino Risi), *Holiday* (Tatil, 1938, George Cukor), *Lolita* (1961, Stanley Kubrick), *Le Mépris* (Nefret, 1963, Jean-Luc Godard), *North by Northwest* (Kuzey Batı ile Kuzeye, 1959, Alfred Hitchcock), *The Party* (Parti, 1968, Blake Edwards), *Rio Bravo* (Bravo Rio, 1958, Howard Hawks), *Summer with Monika* (Monika ile Yaz, 1955, Ingmar Bergman), *West Side Story* (Batı Yakasının Hikâyesi, 1961, Robert Wise/Jerome Robbins) adlı filmlerin önemli bir rol oynadığı görülmektedir. (BFI, 2012)

²⁵ 24. Uluslararası Latin Amerika Sinema Festivali (2002), 18. Palm Springs Uluslararası Film Festivali (2007), 30. Montreal Dünya Film Festivali (2007), 32. Toronto Uluslararası Film Festivali (2007), 9. Bratislava, 32. Toronto Uluslararası Film Festivali (2007), 8. Buenos Aires Uluslararası Bağımsız Film Festivali (2006), 22. Guadalajara Film Festivali (2005), 18. Singapore Uluslararası Film Festivali (2005), 29. Kahire Uluslararası Film Festivali (2005), 9. Split Uluslararası Yeni Sinema Film Festivali (2004), Uluslararası Film Festivali (2001), 18. Mar del Plata Uluslararası Film Festivali (2003), 27. Montreal Dünya Film Festivali (2003), 40. Chicago Uluslararası Film Festivali (2004), 36. Chicago Uluslararası Film Festivali (2000)

genç komedyenler ile Abdellatif Kechiche üzerine çeşitli dosyalar hazırlamış, Catherine Deneuve, Jacques Audiard, Benoit Jacquot, François Ozon ve Eric Rohmer gibi ünlülerle de nehir söyleşiler gerçekleştirmiştir. 2013 yılından itibaren Paris'te bulunan Bağımsız Fransız Sineması Konservatuvarı (Conservatoire Libre du Cinéma Français -CLCF) ile birlikte çeşitli Paris liselerinde sinema dersleri vermektedir. Aynı zamanda France 2 televizyon kanalında çeşitli programlarla komedi içeriği bağlamında iş birliği içinde olduğunu belirten Baumann, *La Grande Histoire du Tour De France - Le Tour Hors de France* (Fransa Bisiklet Turnuvası – Yurtdışında Fransa Bisiklet Turnuvası 2012) başlıklı bir albüm-kitap ile Fransız Milli Futbol Takımının dünya kupalarındaki tarihini anlatan bir kitabı bulunmaktadır (Baumann, 2015).

1965'te Ecole Normal Supérieur (ENS)'de öğrencilik hayatı yaşamış olan *Positif* yazarlarından Jean Loup Bourget ise daha çok İngiliz dili ve edebiyatına yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda doktora tezini de Hollywood sineması üzerine Paris 3 - Sorbonne Nouvelle Üniversitesi'nde 1983 yılında "Bir Sinema Türü Olarak Hollywood Melodramları (1939-1959)" adıyla sunmuştur. 1987'den 2002 yılına kadar adı geçen üniversitede Amerikan edebiyatı alanında profesör unvanıyla çalışmış²⁶; Amerikan sineması üzerine 15 civarında kitabı yayınlanmıştır. Klasik Hollywood sinemasının sanatsal ve ideolojik yapısı, Hollywood-Avrupa yaklaşması ve Amerika'daki Avrupalı yönetmenlerin faaliyetleri, ilkçağ ve sinema arasındaki ilişki ile "sinema hayali" gibi konular eleştirmenin belli başlı uzmanlık alanlarını oluşturmaktadır (Bourget, 2015).

Positif dergisinin yayın kurulunda yer alan Bourget (Bourget, 2015)'nin yayınlanmış kitapları arasında şunlar öne çıkmaktadır: *Cecil B. De Mille: Le Gladiateur de Dieu* (Tanrı'nın Gladyatörü, 2013), *Fritz Lang, Ladykiller* (Kadın Avcısı Lang, 2009), *Hollywood, Un Rêve Européen* (Bir Avrupa Hayali olarak Hollywood, 2006), *Lubitsch: Satire and Romance* (Lubitsch: Şehvet ve Romantizm, Eithne O'Neill ile birlikte, Festival de Saint-Sébastien, 2006), *Hollywood, la Norme*

²⁶ Bu süre zarfında eş zamanlı olarak Ecole Normal Supérieur (ENS)'de de sinema dersleri veren Bourget 2004-2012 yılları arasında sanat tarihi ve teorisi kürsüsünün idaresini de üstlenmiştir (Bourget, 2015).

et la Marge, (Hollywood, Kural ve Tolerans, Nathan, 1998), Robert Altman (Ramsay, 1994), *L'Histoire au Cinéma: Le Passé Retrouvé*, (Sinema Tarihi, Bulunan Zaman, Gallimard (1992), *John Ford* (Rivages, 1990), *Le Mélodrame Hollywoodien* (Hollywood Melodramları, Stock, 1985), *Douglas Sirk* (Edilig, 1984)

Hem akademi hem de yazın alanında aktif rol üstlenen eleştirmenlerden Tunus asıllı bir sinema tarihçisi olan Christian Viviani, Paris Sorbonne Üniversitesi'nde doçent statüsünde dersler vermekte; diğer yandan *Positif* dergisinde eleştiri yazıları kaleme almaktadır. Bourget gibi Viviani de Amerikan sineması ve Amerikan aktörleri²⁷ üzerine biyografik çalışmaları ile tanınmaktadır. Aralarında *Le Western* (Batı, 1982), *Les Séducteurs du Cinéma Américain* (Amerikan Sinemasının Baştan Çıkarıcıları, 1984), *Ernst Lubitsch* (N.T. Binh ile birlikte, 1992) *Al Pacino*, *Robert De Niro*, *Regards Croisés* (Michel Cieutat ile birlikte, 2000) adlı eserler Viviani'nin Amerikan sinemanı üzerine önemli çalışmalarına örnek oluşturur durumdadır (Cinemed, 2014).

1985 yılından beri uzunca süredir *Positif* dergisinde eleştirmenlik yapanlar arasında yer alan Paris I Üniversitesi'nde film analizi üzeri başlığı altında dersler veren Philippe Rouyer, *Psychologies Magazine*, *Le Cercle sur Canal+* adlı yayın organlarında daha çok sinema kültürü, fantastik ve tür sineması üzerine yazılar kaleme almaktadır. Yazarın ayrıca *Initiation au Cinéma*, (Sinemaya Giriş, 1990, Editions Edilig), *Le Cinéma Gore: Une Esthétique du Sang*, (Gor Sineması: Kanın Estetiği, 1997, Editions du Cerf) adlı kitapları da bulunmaktadır (France, 2014).

Positif dergisinin kuruluş yılları olan 1955'lerden beri yayın ekibinde bulunan Paul Louis Thirard, bir taraftan *Positif*'de diğer yandan da *Cinéma*, *Midi-Minuit Fantastique*, *Présence du cinéma*, *Les Lettres françaises* ve *Rouge* gibi farklı

²⁷ Sinema tarihine adını yazdırmış birçok isim aynı şekilde Viviani'nin araştırdığı ve üzerine incelemeler yaptığı bir diğer konu başlığıdır. Bunlar arasında ise: *Alice Au Pays Des Merveilles* (Alice Harikalar Diyarında, T. Burton), *Bogart Humphrey* (1899-1957), *Bolognini Mauro* (1922-2001), *Marlon Brando* (1924-2004), *Mario Camerini* (1895-1981), *Jane Campion* (1954-), *Le Dahlia Noir* (Kara Yıldızçiçeği, B. De Palma), *James Byron Dean* (1931-1955), *Carmine Gallone* (1886-1973), *Gardner Ava* (1922-1990), *Torino Gran* (C. Eastwood), *Antonio Guerra*, *Tonino Dit* (1920-2012), *Dennis Hopper* (1936-2010), *Ma Vie Avec Liberace* (S. Soderbergh), *Marilyn Monroe* (1926-1962), *No Country For Old Men* (J. Et E. Coen), *Sean Penn* (1960-), *Dino Risi* (1916-2008), *Mario Soldati* (1906-1999), *Valerio Zurlini* (1926-1982) gibi yönetmenler yer almaktadır. (Universalis France, 2015).

dergilerde makaleler kaleme almıştır. 1960 yazında Cezayir savaşına karşı başlatılan kampanyada (Manifeste des 121) imzası bulunan Thirard (Wikipedia Français, 2014) birçok kitap ve çeviri yanında (BnF, 2015) bir de *Cinéphiles de Notre Temps*, (Zamanımızın Sinema Guruları, 2012) adlı belgesel çalışmasının sahibidir (IMDb, 2015). Kitapları arasında *Luchino Visconti*, (1986), *M. A. Antonioni* (1960); çevirileri arasında ise *Mon Fellini* (2003), *L'École de l'Impossible Expériences de Pedagogie Non Autoritaire* (Otoriter Olmayan Pedagojinin İmkânsız Deneyimi Ekolü, 1972) *Luchino Visconti* (1961) adlı çalışmaları yer almaktadır (BnF, 2015).

Thirard gibi uzunca bir süredir *Positif*'te yazılar kaleme alan yazarlardan biri de Yann Tobin'dir. Tıp eğitimi aldıktan sonra (Allocine, 2016) sinemaya ilgi duymaya ve 1979'dan beri de *Positif* dergisinde yazmaya başlamıştır.²⁸ Gerçek adı N.T. Binh (Binh Nguyen Trong) olan Tobin, bir taraftan Paris I Panthéon-Sorbonne Üniversitesi ile La Femis'te öğretim görevlisi statüsüyle ders verirken diğer taraftan da Paris X Üniversitesi'nde CICLAHO²⁹ araştırma gurubunun aktif bir üyesi olarak faaliyet göstermektedir. Tobin, *L'Encyclopédia Universalis*'e de katkıda bulunmaktadır (Radio France, 2014). Birçok filmde yazarlık ve yönetmenlik deneyimi de bulunan Tobin'in sinema alandaki çalışmaları arasında *Le Cinéma Britannique Aujourd'hui*, *La Tradition Des Francs-Tireurs* (Britanya Sinemasının Bugünü: Başına Buyruk Askerlerin Geleneği, Arte, 1997), *Claude Sautet ou la Magie Invisible* (Claude Sautet veya Görünmeyen Sihri, Cannes Film Festivali Resmi Seçkisi, 2003) *Le Mystère Egoyan* (Egoya'nın Gizemi, yön. Alain Mazars, CinéCinemas, 2010), *Lubitsch, le Patron*, (Lubitsch, Patron, yön. Jean-Jacques Bernard, CinéCinemas, 2010), *Bertrand Tavernier* (Tavernier, Tüm Savaşların Kahraman Sinema Yıldızı, France 5, 2010) *Printemps Perdu* (Kaybolan Bahar, 1990) yer almaktadır (France Culture, 2015; IMDb, 2015).

Kitapları, editörlükleri, DVD ekleri ve sergi yöneticiliği gibi birçok sinemasal kültürel etkinlikte³⁰ de yer alan Tobin bu yönleriyle de oldukça aktif bir tablo

²⁸ Tobin diğer yandan *Zurban Magazine* gibi dergilerde de yazılar kaleme almaktadır.

²⁹ Cinéma Classique Hollywoodien-Klasik Hollywood Sinema

³⁰ Kitap editörlüğü alanındaki çalışmaları arasında *Typiquement British* (Tipik Olarak Britanyalı, Philippe Pilard ile birlikte, Centre Pompidou, 2000), *La Direction D'Acteurs au Cinéma* (Sinema Oyuncularının Yönetimi, Études Théâtrales Dergisi, Louvain-la-Neuve, 2006), *Wong Kar Wai* (Scope

çizmektedir. (France Culture, 2015). Kitaplarıyla birçok ödülün sahibi de olan Tobin'in bu çalışmaları arasında ise Mankiewicz (Rivages, 1988), *Lubitsch* (Christian Viviani ile birlikte, 1990, Fransız Eleştiri Ödülü «en iyi sinema kitabı»), *Ingmar Bergman, le Magicien du Nord* (Bergman: Kuzeyin Sihirbazı, 1993), *Paris au Cinéma* (Sinemada Paris, 2003), *Sautet par Sautet* (Sautet ile Sautet, Dominique Rabourdin ile birlikte, 2005, Fransız Eleştiri Ödülü «en iyi sinema albümü») yer almaktadır.

Écoles Normales Supérieures (ENS) adlı Lyon'daki akademide doçent olarak sinema üzerine dersler veren Élise Domenach, felsefe alanında doktora çalışması³¹ yaparak bu alanda uzmanlaşmıştır. Sinema alanında şüphecilik³², Dardenne kardeşlerin sinemasındaki ahlaksal olgunluk, Terrence Malick sinemasındaki aşkınlık, 1970'ler Polonya sinemasındaki demokratik çoğulculuk ile Fukushima

yayımları, 2008), *Jacques Prévert, Paris la Belle* (Jacques Prévert, Güzel Paris, Eugénie Bachelot Prévert ile birlikte, Flammarion, 2008) yer almaktadır Hazırladığı DVD ekleri arasında *La Règle du Jeu de Jean Renoir* (Renoir'ın Oyun'un Kuralları adlı filmi, Montparnasse Yayınları, 2005, Fransız Eleştirmen Ödülü, «en iyi DVD»), *Je t'aime Je t'aime d'Alain Resnais* (Alain Resnais, Seni Seviyorum, Montparnasse Yayınları, 2008), *Ariane de Billy Wilder* (Carlotta Films – 2009) Sergi yöneticiliği alanındaki çalışmaları arasında da *Paris au Cinéma* (Sinema'da Paris, 2005), *Jacques Prévert, Paris la Belle* (Jacques Prévert, Güzel Paris, Eugénie Bachelot Prévert ile birlikte, 2008-2009, Paris Belediye Sarayı), *Monuments, Stars du 7ieme art à la Conciergerie de Paris* (Amtlar, 7. Sanatın Yıldızları, Ekim 2010-Şubat 2011, Tarihi Paris Hapishanesi) yer almaktadır.

³¹ Doktora çalışmasının adı: *La Vérité du Scepticisme: Stanley Cavell et le Renouveau du Scepticisme dans la Philosophie Anglo-Américaine depuis 1945* (Şüpheciliğin Gerçeği: Stanley Carvell ve 1945 Anglo-Amerikan Felsefesinde Şüpheciliğin Yeniden Keşfi, HPS. Thèse: Paris 1: 2006, CCSD, 2015)

³² Kitap, bildiri, eleştiri ve makale çalışmaları alanında oldukça yoğun bir mesai içinde olduğu gözlenen Domenach bu alanlarda önemli eselere imza atmıştır; *Les Mots Justes pour le Dire: Perfectionnisme Moral et Scepticisme chez S.Cavell* (S.Cavell'de Ahlaksal Olgunluk ve Şüphecilik, Kitap bölümü, Ethique et littérature, PUF, 2006); *L'Ordinaire de Stanley Cavell Comme Lieu d'une Anthropologie Sceptique* (Şüpheciliğin Antrapolojisi Bağlamında Stanley Cavell, Kitap bölümü, L'ordinaire et le politique, PUF, 2006); *Tatarak d'Andrzej Wajda. Chambre obscure Esprit* (Andrzej Wajda'nın Tatarak'ı, Gizli Oda, Paris, France: 1932), *Andrzej Wajda* üzerine bir makale (Editions Esprit, 2010); *La Démocratisation, en ligne de Mire des Cinéastes Polonais* (Polonya Sinemasında Demokratikleşme Hedefleri, Positif dergisinde eleştiri, 2010); *Coordination d'un Dossier sur les Cinématographies Est-Européennes depuis 1989 "A l'Est, du Nouveau,* (1989'dan itibaren doğu Avrupa sinematografisi üzerine Positif dergisinde bir araştırma dosyası, 2010); *La Nouvelle Arcadie d'Arnaud Desplechin. À propos d'Un Conte de Noël* (Arnaud Desplechin'den haberler: Bir Noel Masalı, Kitap bölümü, PUF, ss.297-321, 2010); *A la Recherche de la Démocratie: 1980-1981, la "saison exceptionnelle" du Cinéma Polonais* (Demokrasi Arayışı: 1980-1981, Polonya sineması özel oturumu Raisons politiques dergisi, Science Po Yayınları, 2010) (CCSD, 2015)

filmlerindeki şüphecilik sinema-felsefe ilişkisi³³ üzerine çalışmalarıyla disiplinlerarası bir yönelim içinde bulunmaktadır.

Gerçek ismi Xavier Valentine (France Culture, 2015) olan Jean-Christophe Ferrari de Domenach gibi sinema ve felsefe gibi iki alandaki uzmanlığı ile tanınmasının yanında edebi sanatlara da ilgi duymaktadır. Ferrari, uzun süreler felsefe hocalığı yapsa da sonrasında ilgisini sinemaya yöneltmiş ve önce l'ESEC ardından l'Académie Libanaise des Beaux-Arts (Lübnan Güzel Sanatlar Akademisi) daha sonra da Ballamand Üniversitesi'nde sinema üzerine dersler vermeye başlamıştır. Roman, şiir, senaryo ve deneme gibi birçok alanda faal olan Ferrari'nin, 2009 yılında Yellow Now yayınlarından *Le Miroir de Andreï Tarkovski* (Andreï Tarkovski'nin Aynası) (France Culture, 2015) sonrasında da Transparence yayınlarından 2005 yılında çıkan *Les Amants Crucifiés* (Çarmıha Gerilen Âşıklar) ve *Remorques* (Geriden Gelenler) adlı kitapları yayınlanmıştır. Aynı yıl *In The Mood For Love* adında bir de kitap editörlüğü bulunan Ferrari'nin 2006'da da Thélès yayınlarından *Mina* isimli bir romanı yayınlanmıştır. Ferrari *Positif* dergisi redaksiyon komitesi üyeliği ile Transparence yayınlarının "Cinéphilie" koleksiyonunun yöneticiliğini eş zamanlı yürütmektedir (BnF, 2015). Bunun dışında film senaryoları da bulunan Ferrari, bu kapsamda *Surpris par le Froid* (Soğuk Sürpriz, Kısa Film, 2009), *Cet été-là* (Bu yaz orada, Kısa Film, 2007) adlı filmlerin senaryolarını kaleme almıştır (UniFrance, 2015).

Positif dergisinin yayın kurulunda yer alan Franck Garbarz da diğer birçok *Positif* yazarlarında görüldüğü gibi hem akademide hem de medya kuruluşlarında eş zamanlı çalışmalar yürüten yazarlardandır. Bu anlamda Garbarz, birçok radyo ve televizyon yayını ile École des Hautes Etudes Commerciales de Paris (HEC), École Supérieure de Réalisation Audiovisuelle (ESRA), Université de Rennes ve SciencePO gibi önde gelen akademilerde sinema üzerine dersler vermektedir. Krzysztof Kieslowski üzerine bir monografi çalışması bulunan (Le Figaro, 2015) yazarın *Positif* dergisi yazarlarından Nguyen Trong Binh ile birlikte *Paris au Cinéma*

³³ *Sinema ve Şüphecilik: Stanley Cavell* (2011), adlı kitabıyla tanınan Domenach, 2001-2014 yılı arası Fransız Bilimsel Araştırmalar Kurumu (CNRS à l'ARIAS- UMR7172) delegasyonu çerçevesinde Japonya'daki Tokyo ve Meiji Üniversitelerinde ders vermek üzere davet edilmiş (Canal-U, 2015).

(Sinema'da Paris, 2005) adında özel bir çalışması da (Parigramme, 2005) bulunmaktadır. 2001 Cannes Film Festivali'nde Altın Kamera (Caméra d'or) dalında jüri üyeliği (Cannes, 2001) yapan Garbarz, 2014-2015 akademik yılında Paris Siyaset Bilimleri Okulu'nda (SciencePo) "The Economics of the French Film Industry" (Fransız Film Endüstrisinin Ekonomisi) ile "The Emergence of the Anti-Hero in American Cinema from the 1960s to the 1990s" (Amerikan Sinemasının 1960-1990'lı yıllarındaki Anti-Kahramancı Öyküsü) adlı dersleri verdiği görülmüştür (SciencePO, 2015).

Positif yazarları arasında en ilginç olanlardan biri de Bernard Génin'dir. Gazeteci kimliği ile sinema eleştirileri kaleme alan Génin, Garbarz gibi École Supérieure de Réalisation Audiovisuelle (ESRA)'da sinema tarihi ve animasyon üzerine dersler vermektedir. 2003 yılında *Cahiers du Cinéma* yayınlarından *Le Cinéma d'Animation: Dessin Animé, Marionnettes, Images de Synthèse* (Animasyon Sineması, Animasyon Tasarımı, Kuklalar ve Resimlerin Sentezi) adlı kitabı çıkan yazarın *Animaux au Secours du Handicap* (Yardıma Muhtaç Hayvanlar, L'Harmattan. Technologie de L'Action Sociale, 2000) isimli hayvanlar üzerine etnografik, edebi, kültürel, antropolojik ve tarihi verileri içeren bir çalışması yayınlanan Génin bu çalışmasıyla dikkatleri üzerine çekmiştir (France Culture, 2015).

2011 Mart ayından itibaren *Positif* dergisinin yazar kadrosunda yer alan yazarlardan Ariane Allard, 1986'dan beri gazetecilik mesleği içinde faaliyette bulunmaktadır. 2001 yılında sinema eleştirmenliğine başlayan Allard, Cannes Film Festivali'nde Semaine de la Critique (eleştirmenlerin haftası)'in uzun metraj dalı ile Uluslararası Gazeteciler Birliği'nin üyeleri arasında yer almaktadır. Paris 8-Saint Denis Üniversitesi'nde gazetecilik dersleri de veren Allard, *The Artist, Le Livre* (Sanatçı, Kitap, 2012), *J'irai Dormir Chez Vous, Les Carnets d'un Voyageur Taquin* (Sizde Uyuyacağım, Muzip bir Seyyahın Günlüğü, Antoine de Maximy ile birlikte, 2011) adlı kitapların yazarlığını, *A la Rencontre d'un Planète Qui Change* (Değişen Dünya ile Buluşma) adlı bir kitabın da editörlüğünü yapmıştır (Allard, 2015). Allard, bir çok *Positif* yazarı gibi multimedya ve gazetecilik gibi disiplinlerarası biçimde çalışmalarını sürdürmektedir (Allard, 2015).

Positif yazarları burada sıralanan; örnekleri verilenlerden sayıca daha fazlasını içerse de adı geçen yazarlarda görülen ortak özellik birçoğunun hem üniversitede aktif olarak akademisyenlik görevinde bulunuyor olmaları ve bunun yanında birçok kitap, dergi ve özel çalışma gibi konu başlığı altında eserler veriyor olmalarıdır. Bunun yanında yazarlar katılım gösterdikleri uluslararası jüri üyelikleri, radyo ve televizyon programları ve proje gruplarıyla eleştirmenliğin Fransa'da ne kadar önemli bir meslek dalı olduğunu da göstermektedir. Yazarların sinemanın kültürel ve ekonomik yönü üzerine oldukça üretken bir durum içinde olmaları, akademi, medya, festival ve diğer kültürel etkinliklerde sahip oldukları deneyimle açıklanabilir.

Sonuç

Sinema dergiciliği ile eleştirmen ilişkisine dair yapılan bu derleme çalışma güncel dijital kaynakların kullanılması suretiyle sinema alanındaki güncel gelişmeleri Fransa özelinde değerlendirmeye çalışmıştır. Bu açıdan bakıldığında konuya ilgi gösteren gerek akademisyen ve gerekse sinemaseverler bu çalışmalarını yakından takip edebilecekleri bir envantere sahip olmaktadır.

Sinema dergiciliğinin Fransa'daki serüvenine bakıldığında 1950'lere kadar teknik boyutta seyreden ve daha çok tanıtım, bilgilendirme ve özendirme faaliyeti biçiminde dergiciliğin geliştiği görülmektedir. Sinema henüz akademik bir faaliyet olarak gelişme kaydetmemiştir. Bu dönem, Pathé gibi sektörün öncüsü yapımcı şirketler, *Le Figaro* ve *Paris-Midi* gibi gazeteler, bazı kişisel çabalar ve bunun yanında sendikal hareketlerin yayıncılıkta etkin olduğu bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sinemanın akademik ve sanatsal bir faaliyet olarak ortaya çıkışı 2. Dünya Savaşı sonrasına; 1950'lere rastlamaktadır. Özellikle üniversite ve sinema kulüplerinin etrafında toplanan genç sinema tutkunları, sinema sanatının gelişimini sorgulamaya ve ana akımdan farklı alternatif kültürel yaklaşımlar ortaya koymayı deneyecektir. *Les Cahiers du Cinéma* (1951) ve *Positif* (1952) gibi sinema dergileri Fransız sinemasının dünya sinema literatürüne armağanı olarak sahnede yerini alırken Roger Leenhardt, André Bazin, Alexandre Astruc, François Truffaut, Andre

Malraux, Henri Langlois gibi sinema tarihine önemli bir miras bırakan yazar, yapımcı ve yönetmenler de sunmuştur. 1968 Mayıs olayları ile birlikte sinema artık toplumun, insanın hak ve adalet arayışı ile birlikte akademik bir araştırmanın konusu olmaya başlayacak ve evrensel boyutta bir konu olarak analiz edilecektir. Nitekim 1960'lı yıllarda Fransa'da Sorbonne Üniversitesi'nden bazı profesörler filmi akademik ortama taşımıştır. Estetik bilimci Etienne Souriau'nim öncülüğünde kurulan Institut de Filmologie böyle bir çabanın ürünüdür.

Özden (2004)'in belirttiği gibi 1970'lere gelindiğinde dil ve antropoloji çalışmaları artış göstermiş film dili daha bir önem kazanmaya başlamıştır. Robert T. Eberwein (1979)'e göre bu dönemde film eleştirileri artık birer edebiyat eleştirisi olmaya başlayacaktır. Filmlerin bir "sözcük" gibi algılanmaya; antropolojik ve lengüistik yaklaşımlarca analiz edilmeye başlanması sinemanın diğer disiplinlerle yakın bir ilişkiye girmesini gerektirmiştir.

1980'lere gelindiğinde ise her türden bir patlama yaşanmış görünmektedir. Bu yıllarda dergilerin sayısı artıp çeşitlenmiş sinemaya olan ilgi dünya çapına taşınmış, ülke sinemaları, dönemsel özgüllükler, disiplinler arası bir yaklaşım ile araştırılmaya başlanmıştır. Özellikle antropoloji, tarih, sosyoloji ve felsefe sinema ile yakından ilgili olan disiplinler arasına girmiştir.

Lumiere Film Enstitüsü'nün 2011 yılında *Positif* dergisini himayesine alması derginin sürekliliğini sağlama noktasında tarihi bir dönüm noktasını oluşturur. Sinema tarihinin kurucusu olması, festival, kültürel ve eğitsel aktiviteler düzenleyen ve çok güçlü bir film arşivine sahip olan böyle bir merkezin himayesinde olmak derginin motivasyonunu anlamında oldukça önemli bulunmuştur.

Yazar tipolojileri açısından bakıldığında da oldukça ilginç sonuçlar elde edilmiştir. Dergideki neredeyse tüm yazarların uluslararası çalışmaları bulunmaktadır. Oldukça çok sayıda jüri üyeliklerinin olduğu görülmekte; akademide faal oldukları kadar radyo, televizyon ve sinema gibi medyanın tüm alanlarında da aktif bir görünüm içindedirler. Antolojiler ve sözlükler hazırlayan yazarlar biyografi ve monografi çalışmalarına da oldukça fazla sayıda yer vermişlerdir. Eleştiri gelenekleri üzerine çalışmalar olduğu gibi az bilinen dönem, yönetmen, akım ve

türler üzerine de araştırmaları bulunmaktadır. Yazarların, Amerikan sineması başta olmak üzere diğer ülke sinemalarına ilişkin özgün kitap çalışmalarında bulunmaları, konuya psikolojik, estetik ve sosyolojik bakış açısı ile yaklaşımları sinemanın gerek sanatsal gerek kültürel gelişimi açısından güçlü bir potansiyel ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

ALLARD, Ariane. (2015). “International Alliance of Journalists”, <http://www.alliance-journalistes.net/auteur32.html?lang=en>, Erişim Tarihi: 19.11.2015

ALLARD, Ariane. (2015). “Viadeo”, <http://www.viadeo.com/fr/profile/00218zcttxvjqz8>, Erişim Tarihi: 19.11.2015

ALLOCINE (2016). “Nguyen Trong Binh”, <http://www.allocine.fr/personne/fichepersonne-46695/biographie/>, Erişim Tarihi: 28.01.2016

BAECQUE, Antoine de & WAITROP, Edouard. (2002) “50 Ans D'esprit «Positif»: Michel Ciment, engagé depuis 1963, revient sur l'histoire de la revue”, http://next.liberation.fr/culture/2002/05/11/50-ans-d-esprit-positif_403198, Erişim Tarihi:23.11.2015

BAUCHE, Nicolas. (2015). “Profil de Nicolas Bauche”, <http://www.viadeo.com/fr/profile/0021v65nty4bwlw1>, Erişim Tarihi: 20.11.2015

BAUMANN, Fabien. (2015). “L'Éducation sentimentale d'Émile Garreau (Le Meilleur du Cinéma – Univers Ciné)”, <http://ifcinema.institutfrancais.com/fr/articles/l-education-sentimentale-d-emile-garreau-par-fabien-baumann-positif-n0-592>, Erişim Tarihi: 20.11.2015

BAUMANN, Fabien. (2015). “La grande histoire du tour de France (Amazon.fr)”, http://www.amazon.fr/grande-histoire-tour-France-Baumann/dp/2815201321/ref=sr_1_7?ie=UTF8&qid=1434547809&sr=8-7&keywords=Fabien+Baumann, Erişim Tarihi: 20.11.2015

- BFI (2012). “Grégory Valens Voted For”, <http://explore.bfi.org.uk/sightandsoundpolls/2012/voter/561>, Erişim Tarihi: 23.11.2015
- BNF (2015). “Jean-Christophe Ferrari”, http://data.bnf.fr/14643299/jean-christophe_ferrari/, Erişim Tarihi: 24.11.2015
- BNF (2015). “Paul Louis Thirard (traducteur)”, http://data.bnf.fr/12663014/paul_louis_thirard/, Erişim Tarihi: 23.11.2015
- BNF (2015). “Revue de cinéma françaises et francophones”, http://bnf.libguides.com/critiques_films, Erişim Tarihi: 20.11.2015
- BOURGET, Jean Loup (2015). “A propos de Jean-Loup Bourget”, http://www.puf.com/Auteur:Jean-Loup_Bourget, Erişim Tarihi: 20.11.2015
- BOURGET, Jean Loup. (2015). “A propos de Jean-Loup Bourget”, <http://www.dhta.ens.fr/spip.php?article220&lang=fr>, Erişim Tarihi: 20.11.2015
- CADRAGE (2015). “Les liens sur les revues”, <http://www.cadrage.net/liens/liens.html>, Erişim Tarihi: 20.11.2015
- CALENGE, G. ve J.P. (2015) “Le site des index de revues de cinéma (Calindex)”, [Le site des index de revues de cinéma](http://www.calindex.fr), Erişim Tarihi: 19.11.2015
- CANAL-U (2015). “Table ronde animée par Élise Domenach”, https://www.canal-u.tv/video/ecole_normale_superieure_de_lyon/table_ronde_animee_par_elise_domenach.5954, Erişim Tarihi: 23.11.2015
- CANNES (2001). “Franck Garbarz: Membre du Jury”, <http://www.festival-cannes.com/fr/archives/artist/id/518347/link/jury.html>, Erişim Tarihi: 24.11.2015
- CINEMA, Migrant (2015). “French Cinema”, <http://www.migrantcinema.net/search/results/e7ce61f651215abfb2109b3da0fd7766/>, Erişim Tarihi: 23.11.2015

- CINEMA, Migrant. (2015). “Migrant Cinema”, <http://www.migrantcinema.net/search/results/8bb4e9b1626a9e61841e192e4074692c50/>, Erişim Tarihi: 04.03.2015
- CINEMED (2014). “Christian Viviani”, <http://www.cinemed.tm.fr/cgi-bin/film/adr.cgi?uk=&id=16674>, Erişim Tarihi: 23.11.2015
- CNRS (2015). “Elise Domenach”, <http://www.thalim.cnrs.fr/auteur/elise-domenach?lang=fr> , Erişim Tarihi: 24.11.2015
- FIGARO, Le (2015). “Biographie de Franck Garbarz”, <http://evene.lefigaro.fr/celebre/biographie/franck-garbarz-15630.php>, Erişim Tarihi: 24.11.2015
- FIPRESCI (2015). “Grégory Valens”, <http://www.fipresci.org/people/gr-gory-valens>, Erişim Tarihi: 23.11.2015
- FRANCE CULTURE (2015). “Bernard Genin”, <http://www.franceculture.fr/personne-bernard-g%C3%A9nin.html>, Erişim Tarihi: 24.11.2015
- FRANCE CULTURE (2015). “Jean-Christophe Ferrari”, <http://www.franceculture.fr/personne-jean-christophe-ferrari.html>, Erişim Tarihi: 24.11.2015
- FRANCE CULTURE (2015). “Le Miroir de Andreï Tarkovski”, <http://www.franceculture.fr/oeuvre-le-miroir-de-andrei-tarkovski-de-jean-christophe-ferrari>, Erişim Tarihi: 24.11.2015
- FRANCE CULTURE (2015). “N.T. Binh”, <http://www.franceculture.fr/personne-n-t-binh> Erişim Tarihi: 23.11.2015
- FRODON, Jean. Michel. (2008). *La Critique de Cinéma*, Paris-Milanostrampa-Farigliano: Cahiers du Cinéma – Les petits Cahiers-Scérén-CNDP.
- IMDb (2015). “N.T. Binh”, http://www.imdb.com/name/nm0629121/bio?ref_=nm_ov_bio_sm, Erişim Tarihi: 03.12.2015

- IMDb (2015). “Paul-Louis Thirard”, <http://www.imdb.com/name/nm5292795/>, Erişim Tarihi: 23.11.2015
- LACAGNE, Valérie. (2003). “L’histoire du cinéma français”, <http://histoire-geographie.ac-dijon.fr/Cine/histcinefran.pdf> , Erişim Tarihi: 19.11.2015
- LUMIÈRE, Institut. (2015). “Institut Lumière”, <http://www.institut-lumiere.org/musee/decouvrir-le-site-lumiere.html>, Erişim Tarihi: 19.11.2015
- LUMIERE, Institut. (2015). “Les activités éducatives”, <http://www.institut-lumiere.org/media/institut-lumiere/documents/plaquette-peda-2016.pdf>, Erişim Tarihi: 20.11.2015
- LUMIÈRE, Institut. (2015). “L’histoire Lumière”, <http://www.institut-lumiere.org/musee/les-freres-lumiere-et-leurs-inventions/breve-histoire.html>, Erişim Tarihi: 20.11.2015
- LUMIÈRE, Institut. (2015). “Votre événement”, <http://www.institut-lumiere.org/media/institut-lumiere/documents/espacesloca2010.pdf>, Erişim Tarihi: 20.11.2015
- LYON(2015). “Institut Lumière”, <http://www.lyon.fr/lieu/patrimoine/institut-lumiere.html>, Erişim Tarihi: 19.11.2015
- ÖZDEN, Zafer. (2004). *Film Eleştirisi: Film Eleştirisinde Temel Yaklaşımlar ve Tür Filmi Eleştirisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- PARIGRAMME (2005). “Paris au Cinéma: La vie rêvée de la capitale de Méliès à Amélie Poulain”, <http://www.parigramme.com/livre-paris-au-cinema-19.htm>, Erişim Tarihi: 24.11.2015
- POSITIF (2015). “Comité de rédaction”, http://www.revue-positif.net/n657_files/edito.pdf, Erişim Tarihi: 20.11.2015
- RADIO FRANCE (2014). “N.T. Binh”, <http://www.franceinter.fr/personne-nt-binh>, Erişim Tarihi: 23.11.2015
- RADIO FRANCE (2014). “Philippe Rouyer”, <http://www.franceinter.fr/personne-philippe-rouyer> Erişim Tarihi: 23.11.2015

- REVUE DE CINEMA (2013). “Histoire des revues”, http://www.revues-de-cinema.net/hist04_debut%20presse%20cinematographique.html Erişim Tarihi:20.11.2015
- SCIENCEPO (2015). “Deuxième année, Enseignements électifs français et anglais - Maquette pédagogique 2014-2015: 2ème Semestre”, <http://college.sciences-po.fr/siteparis/enseignements-electifs-semester-2>, Erişim Tarihi: 24.11.2015
- SEGUIN, Georges (2015). “A Propos de Michel Ciment”, <http://www.franceculture.fr/personne-michel-ciment.html> Erişim Tarihi: 20.11.2015
- SOCIETE (2015). “Cinema National Populaire”, <http://www.societe.com/societe/cinema-national-populaire-960502219.html>, Erişim Tarihi: 20.11.2015
- STUDIOCINE (2015). “Cinéma National Populaire”, <http://www.studiocine.com/presentation-cnp.html#.Vkg2oby6xgo>, Erişim Tarihi: 20.11.2015
- TALENTS, Berlinale (2014). “Grégory Valens”, <http://www.berlinale-talents.de/bt/talent/gregory-valens/profile>, Erişim Tarihi: 23.11.2015
- UNIFRANCE (2015). “Jean-Christophe Ferrari”, <http://en.unifrance.org/directories/person/352524/jean-christophe-ferrari>, Erişim Tarihi: 23.11.2015
- UNIVERSALIS France (2015). “Christian Viviani”, <http://www.universalis.fr/auteurs/christian-viviani/>, Erişim Tarihi: 23.11.2015
- WIKIPEDIA FRANÇAIS (2014). “Paul-Louis Thirard”, https://fr.wikipedia.org/wiki/Paul-Louis_Thirard#cite_note-1, Erişim Tarihi: 23.11.2015